

Merituuli Lappi ja Heidi Sihvo

Päihteidenkäyttäjien lääkkeellisen kivunhoidon haasteet

Sairaanhoitajien asenteisiin vaikuttavat tekijät

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Ensihoitaja AMK

Sairaanhoitaja AMK

Ensihoidon koulutusohjelma

Hoitotyön koulutusohjelma

Opinnäytetyö

18.11.2014

Tekijä(t) Otsikko	Merituuli Lappi, Heidi Sihvo Päihteidenkäyttäjien lääkkeellisen kivunhoidon haasteet - sairaanhoitajien asenteisiin vaikuttavat tekijät
Sivumäärä Aika	21 sivua + 2 liitettä 18.11.2014
	Ensihoitaja AMK Sairaanhoitaja AMK
Koulutusohjelma	Ensihoidon koulutusohjelma Hoitotyön koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Ensihoito Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto
Ohjaaja(t)	Lehtori Marjatta Luukkanen
Opinnäytetyön tarkoituksena oli kirjallisuuskatsauksen menetelmin selvittää mitkä tekijät vaikuttavat sairaanhoitajien asenteisiin päihteidenkäyttäjien lääkkeelliseen kivunhoitoon. Työn tavoitteena oli tuottaa koottua tietoa hoitohenkilökunnalle siitä, mitkä tekijät vaikuttavat asenteisiin päihteidenkäyttäjien lääkkeellisessä kivunhoidossa. Työ on osa Kliinisen osaamisen vahvistaminen, kivun hoito ja kivun hoitoon liittyvä ohjaus erityyppisillä potilailla – hanketta. Opinnäytetyö on tehty mukaillen kirjallisuuskatsauksen menetelmiä. Aineisto kerättiin hakemalla tutkimusartikkeleita eri tietokannoista ja lopulliseen analyysiin valikoitui neljä englanninkielistä tutkimusartikkelia. Nämä artikkelit analysoitiin käyttäen induktiivista sisälönanalyysia. Opinnäytetyön keskeisiksi vastauksiksi muodostuivat koulutus, tuki, työkokemus sekä sairaanhoitajien henkilökohtaiset kokemukset. Koulutuksen kohdalla huomattiin, että jo koulujen tarjoama opetus päihteidenkäyttäjistä ja päihteistä on puutteellista. Näin valmistuu sairaanhoitajia, joilla on puutteelliset taidot kohdata tämä potilasryhmä. Lisäksi päihteidenkäyttäjien kivunhoidosta järjestetään liian vähän täydennyskoulutusta. Tutkimusten mukaan sairaanhoitajat luottavat enemmän omaan arvioonsa kivusta kuin päihteidenkäyttäjä potilaiden arvioon. Sairaanhoitajat kokevat saavansa liian vähän tukea hoitaessaan päihteidenkäyttäjiä. Yhtenä ratkaisuna voisi olla moniammatillisen tiimin käyttö päihteidenkäyttäjien kivunhoidossa. Opinnäytetyön aihetta on tutkittu Suomessa vähäisesti. Olisi tärkeää tutkia aihetta lisää, jotta pystyttäisiin lisäämään asiaankuuluvaa koulutusta niin kouluissa kuin työpaikoilla sekä parantamaan hoitohenkilökunnan saamaa tukea kun he työskentelevät päihteidenkäyttäjien kanssa. Näin päihteidenkäyttäjien kivunhoito paranisi sekä olisi tasalaatuisempaa.	
Avainsanat	Kivunhoito, Päihteet, Sairaanhoitaja, Asenne,

Author(s) Title Number of Pages Date	Merituuli Lappi, Heidi Sihvo Nurses' attitudes towards the medical pain management of substance abusers 21 pages + 2 appendices 18 November 2014
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Emergency Care Nursing and Health Care
Specialisation option	Emergency Care Nursing
Instructor(s)	Marjatta Luukkanen, Senior Lecturer
The purpose of this study was to find out the factors which effect nurses' attitudes towards the medical pain management of patients who use illicit drugs by using methods of literature review. The aim was to produce assembled information for nursing staff about the factors which effect the attitudes towards medical pain management of patients who use illicit drugs. This study was conducted by using the methods of a literature review. Data for this study was collected by searching research articles from different databases. Four English research articles were chosen and they were analyzed by using inductive content analysis. The key issues were found to be education, support, working experience, and nurses' personal experiences. Education, concerning substance abusers and drugs in general, is inadequate, and therefore, nurses who come fresh from school do not have sufficient skills to take care of this patient group. In addition, work related education, concerning drug abusers' pain management, is not offered enough. According to researches, nurses rely more on their own assessments of the patients' pain, instead of what the patient is saying. Nurses also feel that they do not get enough support for taking care of this patient group. One solution for this could be the use of a multi-professional teams as help. The Subject of this study has been only marginally studied in Finland. This topic should be studied more so that better education could be offered on the subject already in nursing schools, as well as at work places. It could also improve the support which nurses need in taking care of patients who use drugs. This would improve the pain management of substance of abusers.	
Keywords	pain management, substance abuser, nurse, attitude

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Keskeiset käsitteet	2
1.1	Päihteet ja päihteidenkäyttäjä	2
1.2	Kipu	3
1.3	Sairaanhoitaja kivun arvioijana ja hoitajana	5
1.4	Hoitajien asenteet päihteiden käyttäjiä kohtaan potilasryhmänä	7
1.5	Kivunhoidon eettinen perusta	8
1.6	Näyttöön perustuva hoitotyö	8
3	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	9
4	Menetelmät	9
1.7	Katsaus kirjallisuuteen	9
1.8	Aineiston hankinta	10
1.9	Aineiston analyysi	10
	Taulukko 2. Esimerkki sisällön analyysin suomennos ja pelkistys vaiheesta.	11
5	Sairaanhoitajien asenteisiin vaikuttavat tekijät	12
2.1	Koulutus	12
2.2	Sairaanhoitajan henkilökohtaiset ominaisuudet	13
2.3	Tuki	13
2.4	Työkokemus	14
6	Pohdinta	14
2.5	Tulosten tarkastelu	14
2.6	Opinnäytteen luotettavuus ja eettisyys	15
2.7	Opinnäytetyöprosessi	16
2.8	Jatkotutkimusehdotukset	17
	Lähteet	18
	Liitteet	
	Liite 1. Haku prosessin kuvaus ja aineiston esittely	
	Liite 2. Sisällön analyysi	

1 Johdanto

Alkoholi on aina kuulunut vahvasti suomalaiseen kulttuuriin. Vuonna 2011 100% alkoholin kulutus oli 10,1 litraa asukasta kohden. Suomalaisista 15-69 vuotiaista 17% on kokeillut huumausaineita selviää vuonna 2010 tehdyssä tutkimuksessa. Yleisimmin käytetty huumausaine on kannabis, mutta niin sanottujen muuntohuumeiden osuus on kasvussa. (Käypä hoito-suositus.) Päihteiden sekakäyttö on yleistä.

Päihteiden käytön yleisyydestä johtuen, väärinkäyttäjii tapaa hoitotyössä. Päädiagnoosina huumeriippuvuus on ollut 773 sairaalahoitojaksossa ja pää- tai sivudiagnoosina 1139 sairaalahoitojaksolla vuonna 2009. (Käypä Hoito-suositus). Päihdeongelma voi selvitä joko potilaan tai omaisen kertomana tai esitiedoista. Huolimatta päihteiden käytöstä potilailla on kuitenkin kipuja siinä missä muillakin potilailla. Päihteiden väärinkäyttö vaikuttaa kivun tunnistamiseen sekä hoitajien asenteisiin liittyen kipulääkkeiden antoa.

Päihteiden väärinkäyttö aiheuttaa myös lisähaasteita kivunhoidon menetelmän valintaan, koska päihteiden väärinkäyttäjät hakevat lääkkeitä myös hyvän olon tunnetta. Lisäksi päihteiden käyttäjät kieltäytyvät joistain kivunhoidon menetelmistä (esimerkiksi epiduraali), koska saattavat haluta toista lääkettä (opiaatti). (Finnanest 2009.)

Työn tavoitteena on tuottaa koottua tietoa hoitohenkilökunnalle siitä, mitkä tekijät vaikuttavat asenteisiin päihteidenkäyttäjien lääkkeellisessä kivunhoidossa

Opinnäytetyö on osa Kliinisen osaamisen vahvistaminen, kivun hoito ja kivun hoitoon liittyvä ohjaus erityyppisillä potilailla -hanketta. Aihe tarkentui lääkkeelliseen kivunhoitoon päihteiden väärinkäyttäjillä ja mitkä tekijät vaikuttavat sairaanhoitajien asenteisiin päihteidenkäyttäjii kohtaan.

Tutkimuksia päihteiden käyttäjien kivun hoidon haasteista löytyi niukasti, joten tämän vuoksi asiaa on pyritty lähestymään opinnäytetyössä selvittämällä teoriaosuudessa hoitajien tietämystä yleisesti kivun hoidosta ja yleisistä asenteista päihteidenkäyttäjii kohtaan potilasryhmänä. Nämä yhdistämällä on saatu käsitys siitä, mitkä tekijät vaikuttavat asenteisiin, kun yhdistetään päihteiden väärinkäyttäjät ja kivunhoito.

2 Keskeiset käsitteet

1.1 Päihteet ja päihteidenkäyttäjä

Päihde tarkoittaa ainetta jota käytetään päihtymistarkoitukseen (MOT Kielitoimiston sanakirja 2013. s.v. päihde). Suomen lain mukaan päihde tarkoittaa alkoholijuomaa sekä muuta päihtymistarkoituksessa käytettävää ainetta (Päihdehuoltolaki 41/1986 § 2). Työssä käytetään sanasta päihde tätä lain määritelmää.

The World Health Organizationin raportin mukaan maailmassa on 2 miljardia alkoholin käyttäjää ja 185 miljoonaa huumausaineiden käyttäjää, ja sen lisäksi on arvioitu että 20-50% sairaalahoitoa tarvitsevista potilaista ovat riippuvaisia. (Neville – Roan 2014: 339.) Huumausaineet aiheuttavat Suomen terveydenhuollolle vuosittain 28-48 miljoonan euron kustannukset. Vuonna 2005 huumeiden ongelmakäyttäjiä oli Suomessa noin 14 500-19 100 ja jokainen heistä aiheutti yhteiskunnalle 21 000 euron kustannukset vuonna 2010. (THL).

Vuosittain alkoholi aiheuttaa noin 0,9-1,1 miljardin euron kustannukset valtiolle. Terveystenhuollon kustannukset alkoholin suhteen olivat vuonna 2010 131-139 miljoonaa euroa. Huumausaineista aiheutuu noin 229 miljoonan euron kustannukset, ja josta terveydenhuollon puolelle aiheutui kuluja 28-48 miljoonaa euroa vuonna 2010. (THL.)

Päihteidenkäyttäjällä tarkoitetaan opinnäytetyössä henkilöä, joka on Suomen lain mukaan täysi-ikäinen ja käyttää alkoholi juomia riskirajoja enemmän tai käyttää ainetta, joka on Suomen laissa määritelty huumausaineeksi. Nykypäivänä miehellä 24 annosta ja naisella 16 annosta alkoholia viikossa pidetään rajana, joka vaatii hoidollista puuttumista. Yksi annos tarkoittaa yhtä 33cl olutta, 12cl miettoa viiniä, 8cl väkevää viiniä tai 4cl viinaa. Huumeiden käytössä puhutaan kokeilu-, satunnais-, tapa-, ongelma- ja riippuvuuskäytöstä. Kokeilukäytöllä tarkoitetaan tilannetta, jossa huumeita on käytetty enintään kuusi kertaa. Satunnaiskäytöllä tarkoitetaan käyttöä, jossa huumeita käytetään enemmän kuin kokeilukäytössä, mutta ei kuitenkaan säännöllisesti. Tapakäytöllä tarkoitetaan säännöllistä huumeiden käyttöä tietynlaisissa tilanteissa. Kun huumeidenkäyttö alkaa aiheuttaa ongelmia jollain elämän osa-alueella, puhutaan ongelmakäytöstä. Käyttäjä ei kuitenkaan ole vielä riippuvainen huumeista. Riippuvuuskäytössä käyttäjä ei pysty hallitsemaan

päihteiden käyttöön. Riippuvuus voi olla fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista. (Päihdelinkki.) Päihteiden toistuva käyttö aiheuttaa toleranssia, eli sietokyvyn kasvua. Päihdeidenkäyttäjää, jonka toleranssi on kasvanut, saattaa ottaa päihteitä moninkertaisesti suurempia annoksia kuin vähemmän käyttänyt henkilö. (Terveyskirjasto.) Erityisesti opioidien ja keskushermostoon vaikuttavien päihteiden käyttö vaikuttavat kivunhoitoon toleranssin kautta. Toleranssia voi olla osastolla vaikea arvioida, mutta sitä tulisi yrittää arvioida vieroitusoireiden ja kivun kliinisten merkkien kautta, jotta kivunhoito olisi riittävä. (Kontinen - Hamunen 2005).

1.2 Kipu

Kansainvälinen kivuntutkimusyhdistys (International Association for the Study of Pain) määrittelee kivun seuraavanlaisesti: ”Kipu on epämiellyttävä sensorinen tai emotionaalinen kokemus, joka liittyy tapahtuneeseen tai mahdolliseen kudosaan vaurioon tai jota kuvataan kudosaan vaurion käsittein” (IASP 1994). Kipu tuntemuksen aiheuttaa kivun välittäjäaineiden vapautuminen vaurioituneessa kudoksessa. Tämä aiheuttaa nosiseptoreissa ärsykereaktion, joka kulkeutuu selkäydintä pitkin aivojen kipukeskuksiin. Tieto kivusta leviää aivoissa kivun sijainnista vastaavaan aivojen osaan sekä tunteista vastaavaan osaan. (Kassara ym. 2004.) Kipuaistimus toimii perustana elimistön varoitus- ja suojajärjestelmälle, sillä kipuärsyke laukaisee elimistössä monia suojaavia refleksejä ja reaktioita. (Salanterä ym. 2006: 33).

Kipua voidaan luokitella noniseptiseen, neuropatiseen, idiopaattiseen ja viskeraaliseen kipuun. Noniseptisen kivun aiheuttaa selvä kudosaan vaurio- tai muutos, kasvain tai murtauma ovat esimerkkejä tällaisesta kivusta. Neuropaattinen kipu syntyy kun esimerkiksi keskushermoston kipurata vaurioituu. Idiopaattiseen kipuun ei löydy selkeää elimellistä syytä ja siihen liittyy yleensä psyykkisiä oireita. Sisäelinkipu on viskeraalista kipua, tällöin kivun lähdettä on vaikeampi paikallistaa, koska kipu tuntuu laajemmalla alueella. (Kassara ym. 2004.)

Kipua luokitellaan lisäksi keston mukaan, joko akuutiksi tai krooniseksi. Akuutti kipu syntyy ulkoisen ärsykkeen seurauksena kun kudosaan vaurioituu. Akuuttia kipua hoidetaan levolla, vaurioitunutta kudosta varomalla tai hoitoon hakeutumisella, riippuen vamman vakavuudesta. Kun kudoksen tavallisena pidetty paranemisen aika on kulunut, yleensä

noin 3-6 kuukautta, mutta paranemista ei ole tapahtunut, aletaan puhua kroonisesta kivusta. Tällaisen taustalla voi olla niin tavallinen kudosisvaurio kuin hermovaurio. (Kassara ym. 2004.)

Kivun kokeminen on aina subjektiivista. Jos potilas kertoo, että hänellä on kipuja, on hänen kokemuksensa aina aito. Kivun subjektiivisuudesta johtuen on sen arviointi vaikeaa. Vaikka kivun arviointiin on kehitetty erilaisia mittareita, on sen objektiivinen mittaus mahdotonta. (Kassara ym. 2004.) Potilas on oman kipunsa paras asiantuntija. Potilaan kokemaan kipuun vaikuttavat useat henkilökohtaiset seikat, jotka taas vaikuttavat potilaan kipukynnykseen ja kivunsietokykyyn. Henkilökohtaisia seikkoja ovat mm. sukupuoli, sillä naiset kokevat enemmän ja herkemmin kipua, ikä, sillä eri-ikäiset ihmiset kokevat kivun eri tavalla ja aikaisemmat kipukokemukset, sillä aikaisemmin koettu kipu vaikuttaa siihen, miten herkästi sitä kokee uudemman kerran. (Salanterä ym. 2006: 9-10.)

Ihminen pyrkii viestimään kipua käyttäytymisen perusteella, ilmein, elein ja kielellisesti. Kivun ilmaisemiseen vaikuttaa myös kulttuurista ja uskonto. Fyysisiä merkkejä kivusta on pulssin sekä hengityksen tiheneminen, verenpaineen nousu, kalpea ja hikinen iho sekä suurentuneet mustuaiset. Samoin kasvojen, lihasten sekä kehon jännittyminen, silmien kiinni pitäminen, pahoinvointi, aristus liikkeessä, levottomuus, ärtyneisyys, itkuisuus sekä ääneen valittaminen kertovat kivusta. (Kassara ym. 2004.)

Kipua arvioitaessa tulee selvittää kivun kesto, sijainti ja mahdollinen säteily (esimerkiksi rintakipu, joka säteilee vasempaan käteen), kivun voimakkuus käyttäen kipumittaria (esimerkiksi VAS, 0= ei kipua, 10= pahin mahdollinen kipu) tai sanallista asteikkoa (VRS, 0=ei kipua 4=sietämätön kipu) sekä kivun häiritsevyys. Lisäksi selvitetään potilaan aiempi kipuhistoria ja kivun luonne (paikallisuus, syvyys). On tärkeää pyytää potilasta itse kuvailemaan kokemaansa kipua. Kivun kuvailun yhtenäistämiseksi on kehitetty kipusanasto. Sanaston sanoille on määritelty numeerinen arvo, joka vastaa kivun voimakkuutta VAS-asteikolla. Kun potilas käyttää kivun kuvailemiseen useampia sanoja laskeaan sanojen numeeristen arvojen pohjalta keskiarvo ja tämä on potilaan kokema kipu VAS-asteikolla. (Kassara ym. 2004.)

1.3 Sairaanhoitaja kivun arvioijana ja hoitajana

Sairaanhoitajat ovat avainasemassa potilaan kivunhoidossa. Aiemmat kokemukset kivunhoidosta vaikuttavat potilaan kipukokemukseen, joten annetulla hoidolla on pitkä kestoisia vaikutuksia. Kivun hoitoon vaikuttaa hoitajan asenteet, motivaatio ja tieto. Myös eri ammattiryhmien välinen yhteistyö parantaa kivunhoitoa. Hoitajan tulee tietää hoitotyön menetelmät, joilla kipua voidaan hoitaa, ja lisäksi hänen tulee tietää kuka on vastuussa eri kivunhoidosta eri tilanteissa. (Salanterä ym. 2006: 11-12.) Kivunhoidon lähtökohtana tulee olla kivun poistaminen tai sen vähentäminen sekä potilaan elämänlaadun parantaminen. (Kassara ym. 2004).

Suurin osa kivunhoitoon tarkoitetuista lääkkeistä kohdistuvat hermoston välittäjäaineisiin, jolloin niiden välittämä kipuaistimus aivoihin estyy (Suomen kivuntutkimus yhdistys ry). Lääkkeellistä kivunhoitoa suunniteltaessa on tärkeää erottamaan onko kipu nosiseptiivista, neuropaattista vai idiopaattista, koska kivun luokitus vaikuttaa käytettäviin lääkkeisiin. (Kassara ym. 2004).

Kipua voidaan hoitaa myös ei-lääkkeellisin menetelmin. Tällaisia ovat esimerkiksi potilaan asennonvaihto tai potilaan koskettaminen, myös potilaan huomion siirtäminen pois kivusta voi helpottaa. Tilanteeseen sopiva huumori voi auttaa potilasta ilmaisemaan itseään ja näin vähentää hänen kokemaansa ahdistusta tai pelkoa. Kylmä- ja kuumahoidot auttavat myös vähentämään kipua. (Kassara ym. 2004).

Laadukkaan kivunhoidon taustalla on potilaan kuuntelu, kipumittareiden käyttö sekä hyvä ja suunnitelmallinen kirjaaminen. (Kassara ym. 2004). Kivunhoidon onnistumista tulisi arvioida säännöllisesti, etenkin pitkittyneessä kivussa. (Salanterä ym. 2006).

Kipu on yksi yleisimmistä syistä, miksi potilas hakeutuu hoitoon. Kipu kokemuksena on subjektiivinen, ja sen arviointi on tämän vuoksi vaikeaa. Sairaanhoitajilla on keskeinen rooli potilaan kivun arviossa ja hoidossa. Kivun arvioinnin tulee olla objektiivista sekä subjektiivista, sillä kivun huono arviointi johtaa sen huonoon hoitamiseen. (Al-Asher – Hill – Anderson 2011: 7 -10; Matthews – Malcom 2007:175; Young – Horton – Davidhizard 2006: 412-413)

Tärkein kivunarviointi mittari on potilaan kokema kipu (Al Shaer ym. 2011: 7). Hoitajat kuitenkin usein huomioivat käyttäytymisen kipua arvioidessaan. Usein valittavan potilaan kivun oletetaan olevan kovempi kuin hymyilevän potilaan. Myöskään elintoimintoja ei tulisi käyttää vaihtoehtoisena kivun arviointivälineenä potilaan oman arvion sijaan. (Matthews – Malcom 2007: 174-177). Usein potilaiden kipua ei siis arvioida tai hoideta asianmukaisesti (Wilson 2007:1014).

Kivunhoitoa vaikeuttaa usein hoitajien asenteet ja uskomukset kivunhoitoa kohtaan. Uskomuksia ovat mm. väärinymmärrykset kipulääkkeiden farmakologiaa kohtaan, liioitellut riskit liittyen opioideihin (riippuvuus, vaikutus hengitykseen), potilaiden toleranssi, vanhusten ja lasten kivunhoito sekä epäuskoisuus potilaan raportoimaa kipua kohtaan. Tämän vuoksi olisi tärkeää että hoitajilla olisi nykyaikaisin tieto ja oikea asenne, jotta he osaisivat arvioida potilaan kipua. Hoitajan asenteella on merkitystä potilaan saamaan kivunhoitoon. (Young ym. 2006: 412; Wilson 2007: 1012-1013; Al-Shaer ym. 2011: 7).

Kivunhoidon antamista vaikeuttavat monet asiat. Hoitajat kokevat, että he eivät ole saaneet riittäviä valmiuksia sairaanhoitajakoulutuksessa kivunhoitoon. Hoitajien tietämys kipulääkkeistä ja niiden annoksista, sivuvaikutuksista ja lääkkeen kestoaikaa, sekä lääkkeettömistä kivunhoito keinoista on huonoa. Työkokemus ja lisäkoulutus työn ohella antavat hoitajille lisää varmuutta kivun hoitamiseen. (Wilson 2006:1013; Young ym. 2006:419; Matthews – Malcom 2007:177; Al-Shaer ym. 2011:9).

Opioidit ovat lisääntyneet kivun hoidossa, joka on tehnyt sen että niiden määräämiseen on kiinnitetty enemmän huomiota. Lääkäreiden käyttöön on kehitetty Opioid Agreements, jonka avulla arvioidaan riskejä ja saadaan suosituksia opioidi kipulääkkeiden määräämiseen. Näyttöä siitä, että tämä sopimus pienentäisi väärinkäytön riskiä, ei ole. Sen sijaan tämä sopimus mahdollisesti haittaa potilaan ja lääkärin välistä hoitosuhdetta. Opioidien pitäisikin olla vain yksi osa kivunhoitoa, ja potilaiden jotka kärsivät kivusta, kuuluu saada apua kipuunsa. Lääkäreiden ja potilaiden tulisikin tehdä yhteistyötä, jotta päästäisiin mahdollisimman hyvin tuloksiin mitä tulee terveyteen. (Rowe 2010: 3-4). Vaikka usein puhutaankin vain opioidien käytöstä, ilmenee siinä pelko vahvojen kipulääkkeiden käyttöön, sekä vaillinaiseen kivunhoitoon. Siksi onkin tärkeää tuoda esille se, että aina olisi pyrittävä parhaimpaan mahdolliseen kivun hoitoon. (Rowe 2010: 3-4).

1.4 Hoitajien asenteet päihteiden käyttäjiä kohtaan potilasryhmänä

Päihteiden käyttäjät potilas ryhmänä koetaan vaikeaksi. Potilaat kuitenkin tarvitsevat usein sairaalahoitoa syistä, jotka johtuvat päihteiden käytöstä. Näitä ovat mm. päihteidenkäyttöön liittyvät infektiot, loukkaantumiset, traumat, psyykkiset ongelmat sekä raskauden aikainen päihteiden käyttö. Akuutti kipu liittyykin usein näihin sairaalahoitoa vaatineisiin tilanteisiin, ja siksi olisi tärkeää että hoitajilla on selkeä kuva tämän haastavan potilasryhmän erityistarpeista kivunhoitoon liittyen. Lisäksi potilaiden paraneminen viivästyy päihteiden käytön tuomien syiden, kuten huonon ravitsemuksen ja nesteytyksen, huonon hygienian, stressin, tupakoinnin ja ennen aikaisen kotiutumisen omasta tahdosta, vuoksi. Hoitaja kokevat myös negatiivisia tuntemuksia potilaiden henkilökohtaisia ominaisuuksia ja käytöstä kohtaan. (Ford – Bammer – Becker 2008: 2452-2453; Blay – Glover – Bothe – Lee – Lamont 2012: 289.) Päihteiden käyttäjien kivunhoitoa usein ylenkatsotaan, ja se tekeekin heistä haavoittuvan potilasryhmän, joilla on selkeä tarve akuutin ja kroonisen kivun hoitoon (Blay ym. 2012: 289).

Hoitajat pyrkivät etsimään tietynlaista käyttäytymistä potilailta, jonka perusteella he luokittelevat onko potilas kivuliaisuuden sijaan vain kipulääkkeiden perässä (McCaffery-Grimm – Pasero – Ferrell –Gwen 2005: 123). Tutkimuksen mukaan seuraavanlainen käytös saa hoitajat epäilemään potilaan kipua: potilas kertoo opioidin nimen ja annoksen, potilas hakee opioidi lääkkeitä useilta eri lääkäreiltä, haluaa lääkkeen injektiona pillerin sijaan, vahtii kelloa, käy usein päivystyksessä hakemassa opioideja, nauttii opioideistaan, kertoo hoitajalle miten ja kuinka nopeasti lääke annetaan, kertoo epämääräisen kipuhistorian ja pyytää täydennystä koska resepti on hävinnyt. Hoitajat myös epäilevät kipua kun esimerkiksi potilas ilmoittaa kivun olevan 10 luokkaa, vaikka heidän mielestään se on luokkaa 5, potilas pyytää kipulääkettä ja menee takaisin nukkumaan sekä kun potilas pyytää kipulääkettä ja menee tämän jälkeen tupakalle. Vain kipuhoitajat olivat joissakin kohdissa erimieltä potilaan tarkoitusperän ja käytöksen liittymisestä toisiinsa, mutta myös he rinnastivat osan syistä kipulääke hakuisuuteen. (McCaffery ym. 2005: 126-127).

Hoitajat tuntevat kivun alihoitamisen, ja myöntävät että osa potilaista, jotka luokitellaan lääkehakuisiksi, voivat olla myös potilaita, joiden kipua ei ole hoidettu kunnolla. Kivun huono hoitaminen voikin olla usein myös syy sille, miksi potilaat eivät kerro aina rehellisesti kivustaan, ja saattava näin ollen valehdella kipunsa pahemmaksi. Tämän vuoksi

olisikin tärkeää, että hoitajat mieltisivät myös muita syitä sen sijaan, että leimaisivat välittömästi potilaat lääkehaluisiksi. (McCaffery ym. 2005: 131-132).

1.5 Kivunhoidon eettinen perusta

Sairaanhoitajaliitto on vuonna 1996 julkaissut sairaanhoitajan eettiset ohjeet tukemaan työssä tehtäviä päätöksiä. Eettisten ohjeiden on myös tarkoitus selvittää sairaanhoitajan perustehtävä niin sairaanhoitajille kuin ympäröivälle yhteiskunnalle. Eettiset ohjeet on tarkoitettu sairaanhoitajien lisäksi myös ensihoitajille, terveydenhoitajille sekä kättilöille. Ohjeiden ensimmäisessä kohdassa on määritelty sairaanhoitajan työnkuva käsittämään terveyden edistäminen, sairauksien ehkäisy ja kärsimyksen lievittäminen. Kohdassa kaksi käsitellään sairaanhoitajan ja potilaan suhdetta. Eettisten ohjeiden mukaan sairaanhoitajan tulee hoitaa jokaista potilasta yhdenvertaisesti tarpeen mukaan, eikä hoidon laatuun saa vaikuttaa terveysongelma, yhteiskunnallinen asema, eikä mikään muukaan potilaan yksilöllinen piirre. Sairaanhoitajan ja potilaan hoitosuhde tulee perustua luottamukseen ja avoimuuteen. Sairaanhoitajan tulee pyrkiä edistämään potilaan hyvää oloa ja kunnioittaa potilaan itsemääräämisoikeutta. Sairaanhoitajan tulee myös valvoa, että muut potilaan hoitoon osallistuvat kohtelevat potilasta eettisten ohjeiden mukaan. Lisäksi ohjeiden mukaan sairaanhoitaja on vastuussa ammatillisesta kehittämisestään ja koulutusten kehittämisestä ja tieteellisen tiedon levittämisessä. Toiminnallaan sairaanhoitajan tulee edistää samanarvoisuutta, suvaitsevuutta ja yhdenvertaisuutta. (Sairaanhoitajan eettiset ohjeet. 1996.)

1.6 Näyttöön perustuva hoitotyö

Suomen laki vaatii, että kaiken terveydenhuollon toiminnan tulee perustua uusimpaan tutkittuun tietoon, puhutaan näyttöön perustuvasta hoitotyöstä. Näyttöön perustuva hoitotyö sisältää neljä käsitettä, joiden pohjalta se määritellään. Käsitteet ovat tutkittu tieto, potilaan tiedot ja kokemukset, asiantuntijan kokemukset sekä hoito ympäristö. (Terveydenhuoltolaki 1326/2010 § 8; Sarajärvi, 2011:76–77.) Näyttöön perustuvan tiedon taustalla on hoitotiede. Sosiaali- ja terveysministeriö on määritellyt näyttöön perustuvan toiminnan tavoitteiksi yhtenäistää potilaiden saama hoito, sekä lisätä toiminnan tehokkuutta ja henkilöstön osaamista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009). Näyttöön perustuva hoito

tukee hoitajien tekemää työtä ja luo pohjan hoitajan tekemille päätöksille. Potilaat hakevat enenevässä määrin tietoa internetistä, jossa tieto ei ole aina luotettavaa. Hoitajan tehtäviin kuuluu antaa potilaalle oikeaa, ajantasaista ja tutkittua tietoa.

3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kirjallisuuskatsauksen menetelmin selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat sairaanhoitajien asenteisiin päihteidenkäyttäjien lääkkeelliseen kivunhoitoon.

Työn tavoitteena on tuottaa koottua tietoa hoitohenkilökunnalle siitä, mitkä tekijät vaikuttavat asenteisiin päihteidenkäyttäjien lääkkeellisessä kivunhoidossa. On tärkeää, että sairaanhoitaja tunnistaa asenteisiin vaikuttavat tekijät, jotta päihteidenkäyttäjien kivunhoitoa voidaan parantaa. Aihetta on Suomessa tutkittu verrattain vähän.

Tutkimuskysymyksenä on

1. Mitkä tekijät vaikuttavat sairaanhoitajien asenteisiin päihteidenkäyttäjien lääkkeellisessä kivunhoidossa?

4 Menetelmät

1.7 Katsaus kirjallisuuteen

Tarkoituksena on kirjallisuuskatsauksen menetelmin selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat sairaanhoitajien asenteisiin päihteidenkäyttäjien lääkkeelliseen kivunhoitoon. Työ tehdään katsauksena kirjallisuuteen. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on koota aihepiiriä koskevaa tietoa. (Salminen 2011: 3.) Kirjallisuuskatsaus on tärkeässä osassa kun luodaan näyttöön perustuvaa tietoa hoitoalalle (Kankkunen – Vehviläinen - Julkunen 2009: 74). Kirjallisuuskatsauksessa on eroteltavissa kolme vaihetta. Ensimmäinen vaihe on suunnittelu, jolloin kartoitetaan aiemmat tutkimukset ja tehtävän katsauksen tutkimuskysymykset. Lisäksi laaditaan tutkimussuunnitelma. Tutkimussuunnitelman jälkeen aloitetaan toinen vaihe, eli tutkimuksen tekeminen. Tässä vaiheessa suoritetaan aineisto haku sekä analyysi. Viimeisessä, eli kolmannessa vaiheessa esitellään saadut tulokset

sekä johtopäätökset saatujen tulosten pohjalta. (Johansson- Axelin – Stolt - Ääri 2007:5-6.)

1.8 Aineiston hankinta

Aineistoa haettiin eri hoitotyön tietokantoja käyttämällä. Opinnäytetyössä käytetyt tutkimukset on saatu käyttämällä seuraavia tietokantoja: EBSCO, PubMed, Medic ja ScienceDirect. Tieteellisen aineiston haussa on käytetty myös Metropolian informaation apua. Lisäksi tietoperustaa tehdessä on käytetty kirjallisuudesta saatua tietoa. Kirjallisuutta on haettu käsin selaamalla sekä Metropolia Ammattikorkeakoulun kirjaston tietokantaa hyödyntäen. Kaikki löydetyt tutkimukset ovat englanninkielisiä. Suomeksi olemme löytäneet muutamia lehtiartikkeleita jotka käsittelevät päihteiden käyttäjien kivunhoitoa. Koska suomenkielellä ei löytynyt tutkimuksia päätettiin kaikki haut tehdä englanniksi. Hakusanoina on käytetty seuraavia ”Pain with drug abusers”, ”Pain management and substance abusers”. Jotta tieto olisi mahdollisimman uutta, on opinnäytetyöhön kelpuutettu vain tutkimukset, jotka on tehty vuonna 2004 tai sen jälkeen. Kielen ja julkaisuvuoden lisäksi valittujen tutkimusten tuli olla luettavissa suoraan kokonaisina (full text) internetissä.

Hakukriteereillä saadut tulokset käytiin otsikko tasolla läpi. Jos otsikko vaikutti sopivalta, luimme artikkelista tiivistelmä. Tiivistelmältään sopivat tutkimukset luettiin vielä kokonaan ennen lopullista valintaa. Lopulliseen tutkimukseen valikoitui neljä tutkimusta. Hakuprosessi ja valikoituneet tutkimukset on esitelty liitteessä 1.

1.9 Aineiston analyysi

Aineisto analysoidaan käyttäen induktiivista sisällönanalyysia. Induktiivisessa sisällönanalyysissä tutkimus aineistosta etsitään vastauksia tutkimuskysymyksiin. Aineistosta löydetyt vastaukset pelkistetään, eli tiivistetään esimerkiksi sanan tai kahden mittaisiksi ilmauksiksi. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään samankaltaisuuden mukaan. Ja ryhmät nimetään niiden kuvaaman asian mukaan. Tällä ryhmittelyllä muodostetaan alakategoria. Alakategoriat ryhmitellään vielä samalla tavoin ja muodostetaan yläkategorioita. Tarvittaessa erilaisia alakategorioita voidaan muodostaa useita. Yläkategorioista muodostui vastaukset tutkimuskysymykseen. (Tuominen - Sarajärvi 2013: 108-113.) Oheisessa taulukossa (taulukko1) on esimerkkejä sisällön analyysi vaiheessa

tehdystä suomennoksista ja niiden pelkistyksistä. Opinnäytetyön lopussa liitteessä 2 on esitelty kaikki tehdyt pelkistykset sekä alakategorioinnit ja yläkategoriat.

Taulukko 2. Esimerkki sisällön analyysin suomennos ja pelkistys vaiheesta.

Alkuperäinen ilmaus	Suomennos	Pelkistys
Generalist nurses in hospital wards have previously reported struggling to provide care to this patient group, citing inadequate educational preparation (Happell&Taylor, 1999) and poor role support in this clinical work, among other reasons	Sairaanhoitajat sairaalan osastoilla ovat aiemmin raportoineet vaikeuksista tarjota hoitoa tälle potilasryhmälle, vedoten riittämättömään koulutuksen tarjoamiin valmiuksiin ja heikkoon rooli tukeen kliinisessä työssä, muiden syiden ohella.	Hoidon tarjoamista vaikeuttaa riittämättömän koulutus ja heikko roolituki
For the case vignette question related to opioid dosage and pain scale, only 44% of participants provided the correct answer, indicating that these emergency nurses tended to believe their own assessment over the patients' self-reports of pain and thus leaned toward undertreatment.	Tapauksen lyhyt kuvaileva kysymys liittyi opioidien annosteluun ja kipuasteikkoon, vain 44 % osallistujista vastasi oikein, mikä osoittaa, että nämä ensiavun sairaanhoitajat uskoivat enemmän omaan arvioonsa, kuin potilaan itsensä raportoimaan kipuun ja tämä johti alihoitamiseen.	Osallistujista 44% vastasivat oikein kysymykseen liittyen kipuasteikkoon ja opioidien annosteluun, joka osoittaa heidän luottavan omaan arvioon enemmän kuin potilaan sanomiseen.
Regarding attitude scores, on average, nurses reported having moderately positive attitudes (73.78 ±7.0), ranging from 52 to 86 (full score is 100). The results	Mitä asenne pisteisiin tulee, hoitajat ilmoittivat heillä olevan keskimääräisesti kohtalaisen positiiviset asenteet (73.78 ± 7.0)	Sairaanhoitajat saivat keskimääräistä paremmat pisteet liittyen asenteisiin päihteidenkäyttäjää

of correlational statistics indicate that age, total nursing experience, total hours of substance use courses in school, and total hours of continuing education related to substance use had significant associations with nurses' attitudes toward clients with substance use problems.	välillä 52-86 (täydet pisteet ovat 100). Tulosten tilastollinen vastaavuus näyttää että ikä, kokemus hoitajana, tunti määrät koulun kursseissa päihteiden käytöstä ja kokonaistuntimäärä jatkuvassa opetuksessa liittyen päihteiden käyttöön vaikuttivat merkittävästi hoitajien asenteisiin päihteitä käyttäviä asiakkaita kohtaan.	kohtaan. Vaikuttaa siltä että ikä, kokemus hoitajana, päihteiden käyttöön liittyvä opetus koulussa ja työssä vaikuttivat merkittävästi sairaanhoitajien asenteisiin päihteidenkäyttäjiä kohtaan.

5 Sairaanhoitajien asenteisiin vaikuttavat tekijät

Opinnäytetyöhön valittujen tutkimusten perusteella sairaanhoitajien asenteisiin päihteidenkäyttäjien lääkkeellistä kivunhoitoa vaikuttavat koulutus, työssä saatu tuki, hoitajien asenteet ja työkokemus. Työhön valitut tutkimuksen on esitelty työn lopussa olevissa liitteissä (Liite 1)

2.1 Koulutus

Useissa tutkimuksissa nousi esille sairaanhoitajien puutteellinen koulutus päihteidenkäyttäjistä ja tämän ryhmän kivunhoidosta. Koulutuksella on todettu olevan suora yhteys sairaanhoitajien asenteisiin suhteessa päihteidenkäyttäjiin, heidän kokemaansa kipuun ja kivunhoitoon. Tutkimuksissa nousi esille, että puutteellinen koulutus alkaa jo opintojen aikana, eli opetussuunnitelmaan ei ole resursoitu tarpeeksi opetusta aiheesta. Tämä taas luo sairaanhoitajia joilla on puutteelliset valmiudet hoitaa lääkkeellisesti päihteidenkäyttäjien kipua. Erityisesti tästä syystä täydennyskoulusta tulisi suunnata vasta valmis-
tuneille sairaanhoitajille. Täydennyskoulutuksen tulisi laadultaan olla keskustelevaa ja mahdollistaa sairaanhoitajien omien kokemusten läpikäynnin, tällöin sairaanhoitajat saisivat purkaa omia tunteitaan ja asenteitaan. Täydennyskoulutus on kuitenkin erittäin

tärkeää myös jo kokeneemmille sairaanhoitajille. Kivunhoitoon liittyvän täydennyskoulutuksen on todettu olevan tärkeämpää asenteiden muuttumisen kannalta kuin työkokemus. Sairaanhoitajat kokevat kivun arvioinnin vaikeaksi ja tämä heijastuu asenteisiin ja potilaan saamaan kivunhoitoon.

2.2 Sairaanhoitajan henkilökohtaiset ominaisuudet

Tutkimuksissa nousi esille, että sairaanhoitajien kulttuuri taustalla, perheellä, henkilökohtaisilla kokemuksilla kivusta ja addiktiosta sekä kotimaan varallisuus vaikuttavat sairaanhoitajien asenteisiin päihteidenkäyttäjien lääkkeellistä kivunhoitoa kohtaan.

Tutkimuksien perusteella sairaanhoitajat luottavat useammin ennemmin omaan arviointinsa potilaan kivusta kuin potilaan omaan arvioon kivustaan. Tällöin sairaanhoitajan arviota johtaa hänen oma näkemyksensä siitä, kuinka kipeän potilaan tulisi käyttäytyä ja liikkua. Lisäksi sairaanhoitajat kokevat päihteidenkäyttäjien usein liioittelevan kokemansa kivun. Tämä johtaa usein riittämättömään kivunhoitoon. Sairaanhoitajien on huomattu myös viettävän vähemmän aikaa sekä keskustelevan vähemmän potilaiden kanssa, jotka koetaan negatiivisina. Sairaanhoitajat myös itse tiedostavat tämän työyhteisössään ja tuovat tutkimuksissa esille moraalien heikkenemisen päihteidenkäyttäjien kanssa. Usein kuitenkin negatiivinen asenne huomataan muissa sairaanhoitajissa eikä niinkään itsessään. Sairaanhoitajille olisikin hyvä tarjota mahdollisuuksia ohjatusti tutkia omia asenteitaan ja käyttäytymistään päihteidenkäyttäjiä kohtaan.

2.3 Tuki

Sairaanhoitajat nostivat tutkimuksissa esille vaikeudet kohdata päihteidenkäyttäjiä ja huolehtia heidän kivun hoidostaan. Yhdeksi tekijäksi nousi heikko ammatillisen roolin tuki. Eräässä tutkimuksessa hoitajien tueksi ehdotettiin asiantuntijoista koostuvaa moniammatillista tiimiä, johon kuuluisi myös sairaanhoitajia, ja jota sairaanhoitajat voisivat tarvittaessa konsultoida jos päihteidenkäyttäjien hoidossa on kysymyksiä. Tutkimuksen mukaan sairaanhoitajien itseluottamus kasvaisi ja ammatillinen rooli vahvistuisi tätä kautta. Yleisesti sairaanhoitajille annetaan suuri vastuu kivunhoidosta ja tämän takia olisikin tärkeää, että organisaatioiden sisällä olevat kivunhoitoon ja erityisesti päihteidenkäyttäjien kivunhoitoon liittyvät ohjeistukset olisivat kunnossa. Tällöin sairaanhoitajien ei

tarvitsisi itse muodostaa omia toisistaan poikkeavia toimintamalleja vaan kivunhoito olisi tasalaatuisempaa.

2.4 Työkokemus

Työkokemus päihteidenkäyttäjien parissa lisää sairaanhoitajien itseluottamusta ja kykyä työskennellä kyseisen potilasryhmän kanssa. Tutkimuksissa nousi myös esille, että sairaanhoitajat kokivat itsekin, että työkokemuksesta on hyötyä ja että siitä saa etua suhteessa vähemmän päihteidenkäyttäjien kanssa työkokemusta omaaviin sairaanhoitajiin. Työkokemuksen karttuminen myös paransi sairaanhoitajien asenteita päihteidenkäyttäjiä kohtaan.

6 Pohdinta

2.5 Tulosten tarkastelu

Metropolian ammattikorkeakoulun hoitotyön suuntautumisvaihtoehdon sairaanhoitaja AMK tutkintoon sisältyy opetussuunnitelmassa 2013-2014 yhteensä 10 opintopistettä lääkehoidon kursseja, jotka sisältävät myös kivunhoidon. Päihteitä ja päihteidenkäyttäjiä käsitellään opetussuunnitelmassa 4 opintopisteen verran kurssilla mielenterveys- ja päihdepotilaan hoitotyö ja vuorovaikutus. Lisäksi on 10 opintopisteen harjoittelu mielen- terveys- ja päihdepotilaiden hoitotyöstä. Kokonaisuudessaan sairaanhoitajan AMK tutkinto sisältää 210 opintopistettä, joten päihteitä ja kivunhoitoa käsitellään suhteessa todella vähän myös Suomen sairaanhoitaja koulutuksessa. (Metropolia opinto-opas) Tämä tukee tutkimusten esiintuoman ongelman, että kouluista valmistuu sairaanhoitajia joiden taidot kohdata päihteidenkäyttäjiä ovat puutteellisia. Tutkimuksissa käsitelty lisäkoulutus on työpaikkakohtaista ja se vaatii sairaanhoitajien oman aktiivisuuden lisäksi myötämie- lisen esimiehen. Olisinkin tärkeää, että sairaanhoitajien koulutukseen lisättäisiin enem- män kivunhoidosta ja erityisesti päihteistä sekä päihteidenkäyttäjiä koskevaa opetusta. Pelkkien opettaja vetoisten teoria tuntien lisäksi olisi hyvä olla kokemus asiantuntija lu- entoja, jossa entiset päihteidenkäyttäjät kertoisivat kokemuksistaan kivunhoidosta sekä saamastaan kohtelusta potilaana. Tämä toisi sairaanhoitajille kokemuksia päihteiden- käyttäjistä jo ennen valmistumista ja helpottaisi suhtautumista tähän potilas ryhmään.

Täydennyskoulutuksen lisäksi organisaation tulisi luoda puitteita, jotka tukisivat sairaanhoitajien työskentelyä päihteidenkäyttäjien parissa. Tällainen voisi olla, esimerkiksi moniammatillinen tiimi, jota voisi konsultoida tarvittaessa. Resurssien puute luo muutoinkin painetta sairaanhoitajille, joilla on suuri vastuu lääkehoidosta ja sen toteutumisesta. Sairaanhoitajat luottavat usein omaan arvionsa potilaan kivusta enemmän kuin potilaan arvioon, sairaanhoitajat uskovat päihteidenkäyttäjien liioittelevan kipunsa. Kun sairaanhoitajien koulutuksen luomat puitteet kivun arviointiin on puutteelliset ja arvio perustuu tutkitun tiedon sijaan omiin oletuksiin aiheuttaa omaan arvioon luottaminen kivun alihoitamista. Lisäksi sairaanhoitajat viettävät vähemmän aikaa päihteidenkäyttäjä potilaiden kanssa, koska kokevat potilaat negatiivisina, ei potilaan subjektiivinen kivun ilmaisu tule tutuksi. Kun potilasta vältellään, ei myöskään nähdä kuin pieni osa potilaan toiminnoista.

Näitä negatiivisia tunteita päihteidenkäyttäjiä kohtaan ja vaikeuksia kohdata päihteidenkäyttäjät tulisi sairaanhoitajien saada käydä lävitse turvallisessa ympäristössä. Eli sairaanhoitajille tulisi järjestää työnohjausta, jossa he pääsisivät käsittelemään omia kokemuksiaan. Sairaanhoitajien tulisi myös itse prosessoida omaa suhtautumistaan päihteidenkäyttäjiin ja huomioida omien henkilökohtaisten kokemusten vaikutus omaan asenteeseensa.

2.6 Opinnäytteen luotettavuus ja eettisyys

Tarkastelemme opinnäytetyön luotettavuutta systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmiä käyttäen, vaikka opinnäytetyö onkin katsaus kirjallisuuteen. Kirjallisuuskatsauksen voi jakaa kolmeen vaiheeseen; suunnittelu, toteutus sekä raportointiin (Johansson 2007). Opinnäytetyön suunnittelu on aloitettu jo syksyllä 2012, ja sen teko aika on venähtänyt. Osa tiedonhausta on tehty jo keväällä 2013, jolloin tiedonhaun aika on hyvin pitkä. On mahdollista, että pitkittyneen tiedonhaun aikana on tapahtunut virheitä ja olemme menettäneet joitakin tutkimuksia. Tutkimuskysymyksemme muodostui tiedonhaun aikana ja on voinut vaikuttaa tiedonhakuun ja käytettyihin hakusanoihin. (Johansson 2007; Pudas-Tähkä – Axelin 2007.) Opinnäytetyön aiheesta ei ole juurikaan tutkimuksia suomeksi, joten työhön valittiin tutkimuksia joiden kieli on englanti. Tämän takia on voitu menettää muilla kielillä tehtyjä hyviä tutkimuksia. Lisäksi alkuperäisenilmauksen taulukkoa tehdessä käänsimme lauseita suomeksi. Ongelmia tuotti se, että englannin-

kielisille sanoille löytyi useita vastineita suomen kielestä, joten väärän sanan valitseminen saattaa muuttaa oleellisesti alkuperäistä merkitystä. Työssä on kuitenkin pyritty kuvaamaan tarkasti ja selkeästi tiedonhaun prosessia, käytettyjä hakusanoja sekä valintakriteerit. Lisäksi tiedostohakuja tehdessä käytimme informaation asiantuntemusta. (Pudas-Tähkä – Axelin 2007.) Tietohakuja tehdessä tulisi käydä kaikki haun antamat tulokset läpi, mutta työtä tehdessä emme näin toimineet, koska usein tuloksia tuli useita tuhansia. Tämän takia on voitu menettää tuloksia. (Pudas-Tähkä – Axelin 2007.)

Työn luotettavuutta heikentää se, että tutkimukset ovat eripuolilta maailmaa, Yhdysvalloista, Taiwanilta, Kanadasta ja Irlannista. Sairaanhoidajan toimenkuva on mitä luultavimmin hyvinkin erilainen näissä maissa. Lisäksi Suomessa hoitoalalla on sairaanhoitajien lisäksi lähihoitajia sekä perushoitajia englannin kielessä on kuitenkin vain sana ”nurse” joka on suomennettuna sairaanhoitaja tai hoitaja. Englannin kieli ei myöskään tunne käsitettä lähihoitaja, mutta perushoitaja (eng. Practical nurse) on käytössä (MOT sanakirja.) On vaikea sanoa kuinka paljon sairaanhoitajan ja perushoitajana työnkuvat eroavat ulkomailla suomalaisesta työnkuvasta. Lisäksi, koska tutkimukset ovat eripuolilta maailmaa voi niiden antamiin tuloksiin vaikuttaa kulttuurien väliset erot, esimerkiksi Aasian maissa ei kivun näyttäminen ole samalla lailla sallittua kuin Euroopassa.

Olemme noudattaneet työssä hyviä tieteellisiä käytänteitä ja ohjeita. Työssä on käytetty asiallisia viittauksia ja myös lähdemerkinnät on tehty oikein, näin tiedon alkuperä ja oikeellisuus on mahdollista tarkistaa.

2.7 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyön aihetta haettiin syksyllä 2012. Saimme aiheemme hankkeesta kivun hoito ja kivun hoitoon liittyvä ohjaus erityyppisillä potilailla. Tämän sisällä aiheemme tarkentui ensin kipuhoidon työnkuvaan ja sen hyödyntämiseen osastoilla. Hyvin pian alustavia hakuja tehdessämme huomasimme kuitenkin, että aiheesta on juuri tehty tutkimus. Uutta aihetta miettiessä alkoi pian hahmottua päihteidenkäyttäjät ja heidän lääkkeelliseen kivunhoitoon liittyvät haasteet. Esittelimme aiheen aihe-seminaarissa alkuvuodesta 2013. Tällöin aiheemme oli kuitenkin vasta muotoutumassa, koska vaihdoin aiheen juuri ennen seminaaria. Keväällä 2013 osallistuimme myös suunnitelma-seminaariin. Tämän jälkeen työntekoon tuli pitkä tauko, jolloin emme aktiivisesti tehneet työtä. Loppu kevästä ja syksyllä 2014 palasimme työn pariin ja teimme tarkennettuja aineisto hakuja,

valitsimme tutkimukset työhön, teimme aineiston analyysin ja kirjoitimme toteutusosan ja muutoinkin työn loppuun. Tässä vaiheessa muotoilimme myös tutkimuskysymyksen lopulliseen muotoonsa. Osallistuimme myös syksyllä 2014 toteutus-seminaariin.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme oppineet tekemään työnkaltaisia laajoja töitä. Olemme hahmottaneet prosessin muodostumisen ja etenemisen. Lisäksi olemme oppineet tiedonhaun ja tieteellisten artikkeleiden luvun ja saaneet runsaasti tietoa opinnäytetyön aiheesta.

2.8 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkossa olisi hyvä tutkia päihteidenkäyttäjien kivunhoitoon liittyviä asenteita kvantitatiivisella haastattelu tutkimuksella, jossa hoitajat saisivat itse kertoa kokemuksistaan. Suomessa tämän kaltaisia tutkimuksia ei ole vielä tehty. Lisäksi myös suomalaisten päihteidenkäyttäjien kokemuksia saadusta hoidosta olisi mielenkiintoista kuulla. Opinnäytetyössä selkeästi esille noussutta koulutusta olisi myös hyvä tutkia, onko se puutteellista ja kuinka sitä voisi vielä parantaa, mitä koulutusta hoitajat itse kokevat tarvitsevana.

Lähteet

Al-Shaer, Deporah - Hill, Pamela D – Anderson, Mary Ann 2011. Nurses' Knowledge and Attitudes Regarding Pain Assessment and Intervention. *Medsurg Nursing* 1(20). 7-11.

Blay, Nicole – Glover, Stephanie – Bothe, Janine – Lee, Susan – Lamont, Fiona 2012. Substance user's perspective of pain management in the acute care environment. *Contemporary Nurse* 42(2). 289-297.

Chang, Yu-Ping - Yang, Mei-Sang 2012. Nurses' Attitudes Toward Clients with Substance Use Problems. *Perspective in Psychiatric care* 49:94-102

Chu, Charlena - Galang Ashley 2013 . Hospital Nurses' Attitudes toward Patients with a history of Illicit Drug Use. *Canadian nurse* 109(6).29-33.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti Päihdehuoltolaki 41/1986. Annettu Helsingissä 1.1.2010

Ford, Rosemary – Bammer, Gabriele – Becker, Niels 2008. The determinants of nurses' therapeutic attitude to patients who use illicit drugs and implication for workforce development. *Journal of Clinical Nursing* 18(17). 2452-2462.

Hamunen, Katri - Tornivuoro, Aila - Nilsson, Eija 2009. Meilahden APS-tiimin kokemuksia huumeiden käyttäjien leikkauksen jälkeisen kivun hoidossa. *Finnanest* 42 (1). 51-52

Hoitotyön koulutusohjelma, sairaanhoitotyö 2013. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Verkkodokumentti.<<http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php/fi/16183/fi/111/SHS13S1/year/2013> >.Luettu 23.10.2014.

Huolesta puheiksi, puheista teoiksi - opas huumeista nuorten vanhemmille. A-klinikkasäätiö. Verkkodokumentti. <<http://www.paihdelinkki.fi/kasvattajille/4-kun-puhut-huumeidenkaytosta-mista-puhut> > Luettu 04.12.2013

Huttunen, Matti 2013. Päihde- ja huumeriippuvuus. Terveyskirjasto. Verkkodokumentti. <http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00414>. Luettu 4.12.2013.

Johansson, Kirsi - Axelin, Anna - Stolt, Minna - Ääri, Riitta-Liisa 2007. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun Yliopisto. Turku

Kankkunen, Päivi - Vehviläinen-Julkunen Katri 2009. Tutkimus hoitotieteessä. WSOY pro oy.

Kassara, Heidi – Paloposki, Sanna – Holmia, Silja – Murtonen, Irja – Lipponen, Varpu – Ketola, Marja-Liisa – Hietanen, Helvi 2004. Hoitotyön osaaminen. 1.-2. painos. Helsinki: WSOY.

Kelleher, Sean - Cotter, Patrick 2009. A descriptive study on emergency department doctors' and nurses' knowledge and attitudes concerning substance use and substance users. International emergency nursing 17:3-14.

Kontinen, Vesa - Hamunen, Katri 2005. Huumeiden käyttäjien kivun hoito. Finnanest 38 (4). 338-342.

Käypä Hoito - suositus. Huumeongelman hoito. Päivitetty 5.9.2012.

Matthews, Elizabeth – Malcom, Colette 2007. Nurses' knowledge and attitudes in pain management practice. British Journal of Nursing. 3(16). 174-179.

McCaffery, Margo – Grimm, Megan A – Pasero, Chris – Ferrell, Betty – Uman, Gwen C 2005. On the Meaning of "Drug Seeking". Pain Management Nursing 4(6). 122-136.

Mitä Kipu on? Perustietoa kivusta kaikille. Suomen kivuntutkimusyhdistys ry. Verkkodokumentti. <www.suomenkivuntutkimusyhdistys.fi/node/214>. Luettu 09.04.2013.

Moceri, Joane T. - Drevdahl, Denise J. 2014 Nurses' Knowledge and Attitudes Toward Pain in the Emergency Department. Journal of emergency nursing 40(1).6-12.

Morgan, Betty D 2012. Nursing Attitudes Toward Patients with Substance Use Disorders in Pain. *Pain Management Nursing* 15(1).165-175

Neville, Kathleen – Roan. Nora 2014. Nurses' Perceptions in Caring for Hospitalized Medical-Surgical Patients With Substance Abuse/Depence. *The Journal Of Nursing Administration* 6(44). 339-345

Pudas-Tähkä, Sanna-Mari - Axelin, Anna 2007. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aiheen rajausta, hakutermit ja abstraktin arviointi. Teoksessa Johansson, Kirsi - Axelin, Anna - Stolt, Minna - Ääri, Riitta-Liisa (toim.) *Systemaattisen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen*. Turun yliopiston hoitotieteen laitoksen julkaisuja, tutkimuksia ja raportteja Sarja A51. 46-57

Päihdetilastollinen vuosikirja 2012. 2012. Tampere. Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Rowe, Will 2010. Pain Treatment Agreements. *The American Journal Of Bioethics* 10(11). 3-4.

Sairaanhoitajien eettiset ohjeet 1996. Sairaanhoitajaliitto. Verkkodokumentti. <https://www.sairaanhoitajaliitto.fi/sairaanhoitajan_tyo_ja_hoitotyön/sairaanhoitajan_tyo/sairaanhoitajan_eettiset_ohjeet/>. Luettu 15.10.2014

Salanterä, Sanna - Hagelbeg, Nora - Kauppila, Marjo - Närhi, Matti 2006. Kivun hoitotyö. WSOY Oppimateriaalit Oy

Salminen, Ari 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan Yliopiston julkaisuja. 2011. <http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf>. Luettu 15.10.2014

Sarajärvi, Anneli 2011. Asiantuntijuus näyttöön perustuvassa hoitotyössä. Teoksessa Nurminen, Raija (toim.): *Tulevaisuuden erityisosaaminen erikoissairaanhoidossa*. Turun ammattikorkeakoulu. 76-93. Luettavissa myös sähköisesti osoitteessa <<http://julkaisumyynti.turkuamk.fi/filemanager/productfiled/1101file1Upload.pdf#page=77>>.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Johtamisella vaikuttavuutta ja vetovoimaa hoitotyöhön. Toimintaohjelma 2009-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2009:18. Sosiaali- ja terveysministeriö. Yliopistopaino. Helsinki

Tacke, Ulrich 2010. Päihdeongelmaisen kivunhoito. Finnanest 43 (2). 129-131.

Tanhua, Hannele - Virtanen, Ari - Knuuti, Ulla - Leppo, Anna - Kotovirta, Elina 2011. Huumetilanne Suomessa 2011. THL 2011 (62). Verkkodokumentti. <<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7b3a668f-2958-4d9d-bd6f-a57a176cb0ec>>. Luettu 26.2.2013.

Tuominen. Jouni - Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.

Varis, Tuomo - Virtanen, Sirpa 2012. Alkoholijuomien kulutus 2011. THL 2012 (13) Verkkodokumentti. Päivitetty 31.5.2012. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90783/Tr13_12.pdf?sequence=1>. Luettu 26.2.2013

Wilson, Benita 2007. Nurses' knowledge of pain. Journal of Clinical Nursing 6(16). 1012-1020.

Young, Jennifer Layman – Horton, Faith M – Davidhizar, Ruth 2006. Nursing attitudes and beliefs in pain assessment and management. Journal of Advanced Nursing 4(53). 412-421.

Haku prosessin kuvaus ja aineiston esittely

Aineiston esittely

Tietokanta	Hakusanat	Otsikko tasolla luettuja	Tiivistelmä tasolla luettuja	Kokotekstin tasolla luet- tuja	Lopullinen valinta
EBSCO	Nurse, pain, attitude	88	3	0	
	Nurse, substance abuse, attitude	25	4	7	4
	Nurse, illicit drug use	7	1	00	
	Nurse, pain substance abuse	10	2	0	
	Nurse, attitude, difficult	50	1	0	
	Drug abuse, pain management	40	9	0	
	drug abuse, attitude		1	0	
	Drug users and pain	53	1	0	

ScienceDirect	Nurses' attitudes and substance users	100	3	0	
	therapeutic attitudes and illicit drugs	50	2	2	0
	Attitudes and drug users pain	75	3	0	0

Hospital Nurses' Attitudes toward Patients with a History of illicit Drug Use

Tekijät(t), vuosi, maa jossa tutkimus on tehty	Tarkoitus	Kohderyhmä (otos)	Aineiston keruu ja analysointi	Päätulokset	Huomattavaa
Charlena Chu ja Ashley Galang 2013 Kanada	Selvittää hoitajiin ja ympäristöön liittyvät tekijät, jotka vaikuttavat asenteisiin.	102 medisiinisen yksikön hoitajaa, joista 73 vastasi	Kyselylomake Analysoitiin käyttäen SAS 9.1 ja DDPPQ ohjelmia	Hoitajilla neutraalit asenteet päihteidenkäyttäjiä kohtaan. Hoitajat kokivat tarvetta roolitukseen	Hoitajien asenteista erilainen tulos kuin muissa tutkimuksissa.

Nurses' knowledge and attitudes toward pain in the emergency department

Tekijät(t), vuosi, maa jossa tutkimus on tehty	Tarkoitus	Kohderyhmä (otos)	Aineiston keruu sointi
Joane T. Mocer ja Den- nise J, Drevdahl 2012 Yhdysvallat	Tutkia päivystyksen hoi- tajien tietoja ja asenteita kivusta	91 ensiavunhoitajaa vastasi tutkimukseen	22 oikein-vääri- mystä, 13 moniva- tapaisuista joista mista 2 kysymystä Analysoitiin PASV

Nursing Attitudes Toward Patients with Substance Use Disorders in Pain

Tekijät(t), vuosi, maa jossa tutkimus on tehty	Tarkoitus	Kohderyhmä (otos)	Aineiston keruu sointi

Betty D. Morgan 2012 Yhdysvallat	Haluttiin laajentaa tietä- mystä hoitajien asen- teista ja vuorovaikutuk- sesta päihteidenkäyttäjä potilaiden kanssa	14 sairaanhoitajaa jotka työskentelevät päih- teidenkäyttäjien kanssa	Puolistrukturoitu haastattelu Analyysissä käytet- tä lähtöistä aineistoa jonka pohjalta haastattelut koodattiin

Nurses' Attitudes Toward Clinets With Substance Use Problems

Tekijät(t), vuosi, maa jossa tutkimus on tehty	Tarkoitus	Kohderyhmä (otos)	Aineiston keruu ja sointi

Yu-Ping Chang ja Mei-Sang Yang 2011 Taiwan	Pyrittiin tutkimaan tekijöitä, jotka vaikuttavat hoitajien asenteisiin potilaita kohtaan, joilla on päihde ongelma	489 hoitajaa kahdessa eri sairaalassa Taiwanilla	Monivalintakysely Analysoinnissa SPSS 17.0

Sisällön analyysi

Pelkistys	Alakategoria	Yläkategoria
Jatkuva altistuminen lisäsi itseluot- tamusta ja mukavuutta työsken- nellä potilasryhmän kanssa, jonka seurauksena lisääntyi empatia ja myötätunto potilasryhmää kohtaan.	Työkokemus potilasryhmän kanssa	Työkokemus
Sairaanhoitaja koki työkokemuk- sen auttavan häntä	Työkokemus potilasryhmän kanssa	
Vaikuttaa siltä että ikä, kokemus hoitajana, päihteiden käyttöön liit- tyvä opetus koulussa ja työssä vai- kuttivat merkittävästi sairaanhoita- jien asenteisiin päihteidenkäyttäjiä kohtaan.	Työkokemus potilasryhmän kanssa	
Työkokemus päihteidenkäyttäjien parissa voi kehittää hoitajien asen- teita.	Työkokemus potilasryhmän kanssa	
Alhainen roolituki työssä	Tuen puute	Tuki
Hoidon tarjoamista vaikeuttaa riit- tämätön koulutus ja heikko roolituki	Tuen puute	
Protokollan kehittäminen voisi li- sätä rooli tukea, ja täten hyödyttää sairaanhoitajia ja potilaita	Tuen puute	
Uudet palvelut, kuten moniamma- tillinen tiimi, jossa eri alojen klinisiä asiantuntijoita, voisi toimia konsul- taatioapuna. Sen on todettu paran- tavan hoitajien asenteita ja itseluot- tamusta työssä päihteiden käyttä- jien kanssa.	Tuen puute	

Esteet liittyen henkilöstöresursseihin, kirjaamiseen ja toimintaperiaatteisiin sekä resurssien puute yhteistyöhön muiden palveluntuottajien kanssa.	Ohjeistuksen puute	
Sairaanhoitajille annetaan paljon vastuuta kivunhoidosta, sillä usein kipulääkkeet ovat määrätty tarvittaviksi. Osa hoitajista Hoitajat reagoivat erilaiseen käyttäytymiseen, joka johti usein riittämättömään kivunhoitoon. Toiset hoitajat taas eivät ennakoon käsitystä kuinka reagoivat päihteidenkäyttäjien kipuun, ja keskustelivat vaikeuksistaan ja/tai asenteistaan esimiehen kanssa.	Ohjeistuksen puute Tuen puute	
Riittävä kivunhoito päihteidenkäyttäjille ei toteudu, mikäli sairaanhoitajille ei anneta koulutusta ja riittäviä työkaluja hallita negatiivia tunteitaan tätä potilasryhmää kohtaan. Potilasryhmää hoitavien koulutus on ollut asianmukaista mutta tarvitsee parannusta.	Tuen puute	
Siksi olisi tärkeää koulutuksen ja roolituen lisäksi sisällyttää opetukseen keskustelua, jossa sairaanhoitaja saisi tuoda esille omaa näkemystään päihteiden käyttöön liittyviin ongelmiin, sillä se auttaisi	Tuen puute	

heitä tunnistamaan omat negatiiviset ja moraaliset asenteet päihteidenkäyttäjiä kohtaan.		
Hoidon tarjoamista vaikeuttaa riittämätön koulutus ja heikko roolituki	Vähäinen koulutus	Koulutus
Uudet palvelut, kuten moniammatillinen tiimi, jossa eri alojen klinisiä asiantuntijoita, voisi toimia konsultaatioapuna. Sen on todettu parantavan hoitajien asenteita ja itseluottamusta työssä päihteiden käyttäjien kanssa.	Lisäkoulutus	
Täydennyskoulutus on tärkeämpää kuin vuosien työkokemus, liittyen kivunhoitoon. Koulutusaste vaikuttaa enemmän erikoistietämykseen kuin yleiseen tietämykseen ja asenteisiin kivunhoidosta. Koulutuksen lisääminen kivusta ja sen hoidosta eri koulutusasteilla ja työpaikoilla vaikuttaisi olevan perusteltua.	Lisäkoulutus	
Eroavaisuudet kivun hoidossa liittyvät kivun arvioinnin vaikeuteen ja sen ymmärtämiseen sekä asenteisiin kipua kohtaan	Vähäinen koulutus	
Puhe koulutuksen tarpeesta	Vähäinen koulutus	
Pakollinen kipu koulutus	Lisäkoulutus	
Riittävä kivunhoito päihteidenkäyttäjille ei toteudu, mikäli sairaanhoitajille ei anneta koulutusta ja riittäviä työkaluja hallita negatiivia tunteitaan tätä potilasryhmää kohtaan. Potilasryhmää hoitavien koulutus	Vähäinen koulutus	

on ollut asianmukaista mutta tarvitsee parannusta.		
Vaikuttaa siltä että ikä, kokemus hoitajana, päihteiden käyttöön liittyvä opetus koulussa ja työssä vaikuttivat merkittävästi sairaanhoitajien asenteisiin päihteidenkäyttäjiä kohtaan.	Lisäkoulutus	
Jatkuvalla koulutuksella on suuri merkitys hoitajien asenteisiin liittyen hoidon tarpeeseen, stereotyyppeihin ja moraalisiin asenteisiin. Työpaikkakoulutuksella oli verrattain suurempi vaikutus moraalisiin asenteisiin päihteidenkäyttäjä potilaita kohtaan, kuin koulun opetuksella	Lisäkoulutus	
Myös puutteellinen koulutus työssä ja koulussa aiheutti pelkoa tutkijoissa liittyen hoitajien valmiuteen hoitaa tätä potilasryhmää.	Koulutuksen puute	
Päihteidenkäyttäjiin liittyvä työpaikkakoulutus ja opetus koulussa ovat puutteellista. Tämän vuoksi hoitajilla ei ole riittävää tietämystä, asennetta ja taitoa hoitaa sairaalahoitoa tarvitsevia päihteidenkäyttäjiä.	Koulutuksen puute	
Siksi olisikin hyvä suunnata työpaikkakoulutus uusille sairaanhoitajille, jotta he saisivat lisää tietoa ja käsityksen siitä kuinka toimia näiden potilaiden kanssa.	Lisäkoulutus	
Hoitajat, joilla oli ollut opetusta koulussa tai työpaikkakoulutusta päihteiden käyttäjiin liittyen, osoittivat	Lisäkoulutus	

positiivisempia asenteita. Myös koulutuksiin osallistuneilla hoitajilla oli positiivisemmat asenteet.		
Siksi olisi tärkeää koulutuksen ja roolituen lisäksi sisällyttää opetukseen keskustelua, jossa sairaanhoitaja saisi tuoda esille omaa näkemystään päihteiden käyttöön liittyviin ongelmiin, sillä se auttaisi heitä tunnistamaan omat negatiiviset ja moraaliset asenteet päihteidenkäyttäjiä kohtaan.	Lisäkoulutus	
Jatkuva koulutus kehittää asenteita päihteidenkäyttäjiä kohtaan, mutta se ei kuitenkaan vaikuta siihen kuinka optimistisia hoitajat ovat hoidon vaikutukseen päihteidenkäyttäjien kohdalla. Tämä johtuu siitä, että usein sairaalaan joudutaan päihteiden vuoksi, ja lopettaminen päättyy usein retkahdukseen. Tämä tulisi huomioida suunnitellessa koulutusta.	Lisäkoulutus	
Puutteellinen kliininen valmius hoitaa päihteidenkäyttäjiä heikentää hoidon laatua. Asenteisiin voitaisiin vaikuttaa lisäkoulutuksella ja harjoittelun avulla. Koulutusta tulisikin lisätä kiireellisesti opetussuunnitelmiin, ja sen lisäksi tulisi tarjota muodollista koulutusohjelmaa sairaanhoitajille liittyen päihteiden käyttöön.	Koulutuksen puute Lisäkoulutus	

Tutkimuksessa havaittiin sairaanhoitajien asenteiden olevan neutraali huumeidenkäyttäjiä kohtaan	Suhtautuminen potilasryhmään	Sairaanhoitajan henkilökohtaiset ominaisuudet
Osallistujista 44% vastasivat oikein kysymykseen liittyen kipuasteikkoon ja opioidien annosteluun, joka osoittaa heidän luottavan omaan arvioon enemmän kuin potilaan sanomiseen.	Luottamus omaan arvioon	
Tutkimus osoittaa että sairaanhoitajille vieraimpia aiheita olivat opioideihin liittyvät asiat, kuten farmakologia ja riippuvuus tai väärinkäyttö. Kuvailevan tehtävän avulla osoitettiin hoitajien suosivan omaa arviota enemmän kuin potilaan arviota kipuun liittyvissä asioissa.	Luottamus omaan arvioon	
Tutkimusten mukaan riittämättömään kivunhoitoon osaltaan johtaa hoitajien uskomus siihen että potilas liioittelee kipuaan ja/tai hoitaja aliarvioi potilaan kivun.	Luottamus omaan arvioon	
Haastattelussa hoitajat toivat esille useita asioita heidän taustastaan, jotka vaikuttavat heidän asenteisiin kipua ja addiktiota kohtaan.	Hoitajan tausta	
Sairaanhoitajat keskustelivat kipukäyttäytymisestä, joka vaikuttaa siihen kuinka kipua hoidetaan	Luottamus omaan arvioon	
Sairaanhoitajat tiedostavat muiden hoitajien negatiivisen asenteen, mutta eivät välttämättä omaansa.	Suhtautuminen potilasryhmään	

Useat asiat potilaiden käyttäytymisessä vaikuttavat potilaan negatiiviseen leimaamiseen kivunhoidossa	Suhtautuminen potilasryhmään Luottamus omaan arvioon	
Ryhmä keskittyi tarjoamaan laadukasta kivunhoitoa potilaalle. Lisäksi he keskustelivat siitä kuinka välttää luokittelemasta potilasta, jotta voidaan tarjota laadukasta hoitoa.	Suhtautuminen potilasryhmään	
Hoitajat reagoivat erilaiseen käyttäytymiseen, joka johti usein riittämättömään kivunhoitoon. Toiset hoitajat taas eivät ennakoon käsitystä kuinka reagoivat päihteidenkäyttäjien kipuun, ja keskustelivat vaikeuksistaan ja/tai asenteistaan esimiehen kanssa.	Luottamus omaan arvioon	
Keskustelua on herättänyt vähentynyt toleranssi poikkeukselliselle käytökselle ja ”eettinen mureneminen” liittyen ihmisiin joilla on kipuja ja huumeiden käyttöä	Suhtautuminen potilasryhmään Hoitajan tausta	
Sairaanhoitaja viettävät vähemmän aikaa negatiivisiksi kokemien potilaiden kanssa, joka ilmenee niin että potilaiden kanssa ei keskustella, vaan heille tarjotaan pelkästään fyysinen hoito. Lisäksi heidän hoitoaan viivytettiin, potilaiden puolesta ei puhuttu, hoitajat olivat kiireisiä tai ylimalkaisia, kritisoivat potilaita ja esiintyivät paheksuvasti vihaiselle tai vihamieliselle potilaalle.	Suhtautuminen potilasryhmään	

Sairaanhoitajat saivat keskimääräistä paremmat pisteet liittyen asenteisiin päihteidenkäyttäjiä kohtaan. Vaikuttaa siltä että ikä, kokemus hoitajana, päihteiden käyttöön liittyvä opetus koulussa ja työssä vaikuttivat merkittävästi sairaanhoitajien asenteisiin päihteidenkäyttäjiä kohtaan.	Hoitajan tausta	
Negatiiviset asenteet vaikuttivat siihen, puututtiinko potilaan päihteidenkäyttöön.	Suhtautuminen potilasryhmään	
Hoitajat saivat alhaisia pisteitä moraalisisista asenteista. Siksi olisi tärkeää koulutuksen ja roolituen lisäksi sisällyttää opetukseen keskustelua, jossa sairaanhoitaja saisi tuoda esille omaa näkemystään päihteiden käyttöön liittyviin ongelmiin, sillä se auttaisi heitä tunnistamaan omat negatiiviset ja moraaliset asenteet päihteidenkäyttäjiä kohtaan. Tämä auttaisi erottamaan ammatillisuuden omista käsityksistä työskennellessä päihteidenkäyttäjien kanssa.	Suhtautuminen potilasryhmään Hoitajan tausta	